

Kadın Eğitimcilerin Gözünden Çağdaş Drama Derneği ve Kadın Sorunu*

Zeki Özen¹

İhsan Metinnam²

Serkan Keleşoğlu³

O. NejatAkfırat⁴

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2016.003

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 05.01.2016

Düzeltilme 07.04.2016

Kabul 10.05.2016

Anahtar Sözcükler

Çağdaş Drama Derneği

Demokratik kitle örgütü

Kadın sorunları

Öz

Bu araştırmanın amacı, çoğunluğunu kadın üyelerin oluşturduğu bir demokratik kitle örgütü olan Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunlarına yönelik duruşunu ve yaratıcı dramının kadın eğitimcilerin kendilerine yönelik kadınlık algısında ne gibi etkilerinin olduğunu kadın eğitimcilerin görüşleri açısından değerlendirmektir. Bu amaca yönelik olarak 23 kadın eğitimciden yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşleri alınmıştır. Kadın eğitimcilerin görüşlerinden elde edilen veriler nitel araştırma veri analizi tekniklerinden betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, kadın eğitimcilerin çoğunluğu Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunlarına yönelik çalışmalarını kısmen yeterli olarak değerlendirmektedir. Kadın eğitimciler, Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunlarına yönelik olarak akademik çalışmalar organize etmesini, kadın dernekleri ile ortak projeler yürütmesini, dernek bünyesinde kadın sorununa yönelik çalışma birimlerinin kurulmasını ve dernek tüzüğünde konuya ilişkin değişiklikler yapılmasını önermektedirler.

Assessment of Contemporary Drama Association's Studies for Women's Issues by Its Own Women Educators

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2016.003

Article History

Received 05.01.2016

Revised 07.04.2016

Accepted 10.05.2016

Keywords

Contemporary Drama Association

Non-governmental organisation

Women's issues

Abstract

The aim of this study is to assess the stance on women's issues according to views of women educators of Contemporary Drama Association as a non-governmental organisation which has a majority of women member and the effect of creative drama on the women educator's self-sense of femininity. For that purpose, opinions of 23 women educators are received through a structured interview form. The collected data is analyzed by descriptive analysis which is one of the qualitative data analysis techniques. According to research results, majority of women educators assess the Contemporary Drama Association as a partly-sufficient non-governmental organisation for its activities for the women's issues. The women educators requests from association are organisation of academic studies related to women's issues, planning common projects with the women associations, establishing a women's issues department under the roof of association and making the proper changes at the constitution of association according to women's issues.

* Bu çalışma, 24. Eğitimde Drama Kongresi'nde sunulan "Çağdaş Drama Derneği Kadın Eğitimcilerinin Kadın Çalışmalarına ve Kendilerine Yönelik Kadınlık Algıları" adlı bildirinin geliştirilmiş şeklidir.

1 Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim Bölümü, E-posta: zekioz@gmail.com

2 Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim Bölümü, E-posta: ihsanmetinnam@gmail.com

3 Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim Bölümü, E-posta: skelesoglu@ankara.edu.tr

4 Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, E-posta: nejatakfirat@gmail.com

Giriş

Cinsiyet, biyolojik bir farklılığı belirtmesine karşın insanlık tarihi boyunca yaşanan toplumsal ve kültürel gelişmeler sonucu, kadın-erkek arasındaki eşitsizlik, kadına yönelik ayrımcılık bağlamında yeniden tanımlanmış ve inşa edilmiş bir kavramdır. Arkaik dönemde doğa olaylarının açıklanamamasına bağlı olarak ortaya çıkan inanışlar kadını, doğurganlığı sebebiyle toplumda üst noktalara yerleştirirken bu gizemli durum erkek üzerinde olumsuz duyguların baskılanmasına neden olmuştur (Beauvoir'den aktaran: Baki, 2015). Ancak bu anaerkillik durumu toplumsal, kültürel ve ekonomik değişimler sonucu aynı kalmamış, erkeklerin kadınlar üzerinde hakimiyet kurdukları bir anlayışa doğru evrilmiştir. Özellikle, tarım devriminden sonra yerleşik düzene geçilmesi ve fetih-talan anlayışına dayalı küçük devletlerin kurulmasıyla birlikte oluşturulan toplumsal yaşam, erkeği yönetimde ön plana çıkarırken kadını ise ev yaşamına bağımlı kılmaya çalışmıştır. Özellikle demirin işlenerek savaşlarda kullanılması, ekonominin fetih ve talanlardan elde edilen ganimetlere dayalı olduğu çağlarda erkek egemenliğini güçlendiren ve bu düşüncenin kökleşmesine neden olan önemli olaylardan biri olarak gösterilebilir. Demokrasinin çıkış noktası olan Antik Yunan'da bile kadınların oy kullanma hakları bulunmamaktaydı. Platon'un toplumsal yaşam içinde cinsiyet farklılığından bahsedilemeyeceğini belirtmesine karşın; "Kadın da tıpkı erkek gibi pek çok işi kolaylıkla yapabilir; ancak hiçbir kadın bir işi erkeklerin yaptığı kadar eksiksiz ve kusursuz yapamaz." sözleri dönemin cinsiyete dönük toplumsal bakışını yansıtmaktadır (Güzel, 2015). Toplumsallaşma, cinsiyetler arasındaki farklılıkları erkek lehine inşa edilmiş güç ilişkileri bağlamında şekillendirmiş ve cinsleri bu rollere göre davranmaya zorlamıştır.

Tarihsel süreç erkek egemen güç ilişkileri çerçevesinden ilerlerken günümüzde bu durum gerek dünyada gerekse ülkemizde birbirine benzer bir seyir izlemektedir. Çelik (2012), tarihsel açıdan kadın hareketinin üç aşamada incelenebileceğini ifade eder. İlk iki aşamanın kadın haklarından çok insan hakları kapsamında değerlendirilebileceğini, içinde yaşadığımız dönem itibarıyla üçüncü aşamanın ise kadını, yaşadığı toplum ve zaman dilimindeki özgün kadın sorunlarını ele alması bakımından önemli olduğunu belirtmektedir.

Toplumsal cinsiyete ilişkin oluşturulan yargıların kültürel özellikler açısından farklılık göstermesi beklenirken, özellikle neo liberal ekonomi politikaları tüm kültürlerde benzer yargıların oluşmasını sağlamıştır. Bunda, ekonomik sistemin kadın bedeni üzerinden kurgulanması, pazarlanması da etkili olmuştur.

Dökmen (2010), Taylor ve Altan'ın toplumsal cinsiyet yargılarına ilişkin görüşlerini Tablo 1'de sunmaktadır:

Tablo 1. *Toplumsal Cinsiyet Yargıları*

Batı Toplumlarında Kadın	Türkiye'de Kadın	Batı toplumlarında Erkek	Türkiye'de Erkek
Yumuşaktır	Duygusal	Saldırgan	Atılgan, bağımsız
Kolay ağlar	Çekici	Duygusal değil	Cesur, çevik, kavgacı
Sanat ve edebiyattan zevk alır.	Düzenli	Mantıklıdır	Dayanıklı

Sert sözcükler kullanmaz.	Etkileyici	Nesneldir.	Spor sever
İnce düşüncelidir.	Fedakar	Hırslıdır	Güçlü
Dindardır	Görgülü, iyi huylu	Dünyalıktır	Girişimci
Görünümüyle ilgilidir.	Sabırlı	Yarışmacıdır	Hakkını savunabilen
Başkalarının duygularının farkındadır.	Sevimli	Matematiği ve doğa bilimlerini sever.	Kararlı, mert, mücadeleci, onurlu
Güçlü güvenlik ihtiyacı vardır.	Saygılı	Kendine güvenir	Hırslı, kendine güvenen
Konuşkandır.	Sadık	Liderlik eder	Hızlı
Bağımlıdır.	İtaatkar	Bağımsızdır	Otoriter
Alışkanlıklarında düzenlidir.	Üretken		Sert
	Yumuşak, zarif		Soğukkanlı

Tablo 1’de görüldüğü üzere ister Batı toplumlarında isterse ülkemizde olsun kadın erkek karşılaştırılmasında kadın, ikinci plana itilen, zayıflık diye tabir edilen özelliklere sahip olan cinsiyet olarak etiketlenmektedir. Bu etiketlenme kadını toplumsal yaşama etkin olarak katılmasının önünde en büyük engel olarak durmaktadır.

Her bireyin yaşadığı toplumun üyesi olma durumunu algılama düzeyi farklıdır. Kadınlar ve erkekler birlikte yaşamın gerektirdiği şekilde farklı örgütsel yapılar içerisinde yer alırlarken, üretkenlik sürecinde kadın ve erkeklerin üretime katılım düzeyleri bireysel farklılıklar kadar kültürel farklılıklardan etkilenmektedir (Ataş, 2006; Mitnick, 2006). Ortak değerler bütününden oluşan kültürler farklılaşırken, bireylerin bu farklılıkları algılama biçimleri de çeşitlilik göstermektedir. Özellikle cinsiyete dayalı algılamalar, insan zihninin ilk olarak ve en kolay algıladığı sosyal kategorileri oluşturmaktadır. Temelde kadın ve erkek diye kategorileştirilen cinsiyet algısının belirlenmesi; sosyal yaşamda cinsiyet rollerinin önemini ifade etmektedir (Foley, Hang-Yueve, Loi, 2004; Onay, 2009).

Toplumsal rollerin nitelikleri ve sosyal yaşama katılım açısından farklı örgütsel yapılar bulunmaktadır. İş sahibi olmak, çalışma yaşamına katılmak, toplumsal yaşamın diğer alanlarında da varlık gösterebilmenin temel koşullarından biri olarak değerlendirilmektedir. Çalışma yaşamı diğer çalışanlar ile sosyal ilişkiler kurma fırsatı, doğal bir sosyal etkileşim ortamı sağladığı gibi statü, maddi gelir, sosyal güvence, sendikal örgütlenme ve yönetime katılma gibi olanaklar da kazandırmaktadır. Bu olanaklar bireylerin toplum içinde yer almaları gereken süreçleri de olumlu etkilemektedir (Çakır, 2008). 1960’lardan sonra toplumsal cinsiyet ve ayrımcılık kavramlarının gündeme gelmesi, kadın ve erkek cinsiyet rollerine yönelik algıların farklılaşmasında etkili olmuştur. Lopata (1987), kadınların sahip olduğu toplumsal rolleri üç farklı şekilde ifade ederken ilk rol olan annelik ile kadınların çocuk doğurma, büyütme, çocuğun yetiştirilmesi ve eğitimi gibi sorumlulukları üstlendiğini ifade etmiştir. Annelik rolü yanında eş olma rolü bulunan kadın, bu rolü ile eşine karşı sorumluluk almaktadır.

Kadınların evli olduklarında çocuk ve eş sorumluluğu bulunurken evli olmasalar dahi eve karşı sorumlulukları vardır. Ev yaşamına karşı sorumlulukları, evli olsunlar ya da olmasınlar kendilerinden beklenen eylemleri (temizlik, bakım ve düzen sağlama) içermektedir (Akt. Uşen ve Delen, 2011).

Kadınların toplumsal yaşama katılım düzeyi ve sosyal ilişkileri çeşitli değişkenlerden etkilenmektedir. Bu değişkenlerden biri cinsiyet ayrımcılığıdır. Günümüz toplumlarında oldukça sık karşılaşılan bir durum olan cinsiyet ayrımcılığı bireylerin cinsiyetlerine göre açıklanmaktadır (Guttek, Cohen ve Tsui, 1996). Kadın ve erkek bireyler tarafından algılanan cinsiyet ayrımcılığı, buldukları ortam içerisinde kendi kişisel yeterlik, performans özelliklerine göre değil; sadece cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarını düşünmeleri olarak ifade edilmektedir (Guttek ve diğerleri, 1996, s.792; Ngo, Tang ve Au, 2002). Aile, okul ve iş yaşamı gibi farklı örgütlerin üyesi olan bireylerin cinsiyet ayrımcılığını en sık algıladıkları ortamlar çalışma yaşamıdır. Çalışma yaşamında hem erkek hem kadın bireyler ayrımcılığı içeren davranışlarla karşılaşmaktadır. Ancak kadınlar cinsiyetlerine bağlı ayrımcı davranışlarla daha fazla mücadele etmek zorunda bırakılmaktadır (Foley, Hang-Yue ve Loi, 2004).

Kadınların cinsiyet ayrımcılığına dönük mücadeleleri farklı alanlarda sürdürülmüş, kadınların günümüzde elde ettikleri kazanımların sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Politik alanda başlamış olan mücadele, politik bağlamını kaybetmeden kültürel ve toplumsal yaşamda sürdürülmüştür. Bu mücadele süreci içerisinde kadınlar farklı çatılar altında örgütlenerek, çeşitli konularda çalışmalar yapmışlardır. Bu örgütlenme alanları genel anlamda siyasi partiler ve demokratik kitle örgütleri olarak gösterilebilir. Kadınlar, bu örgütler yoluyla kadın kimliğinin toplumsal yaşamda özerk bir biçimde var edilmesi amacını gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Bazı örgütlenme birimleri, doğrudan kadın sorununun çözümüne dönük çalışmalar yürütmeseler de amaçları ve görüşleri dolayısıyla kadınlar tarafından tercih edilmişlerdir. Çünkü, bu tür örgütler kadının toplumsal yaşam içerisinde varlık göstermesi, kendini gerçekleştirme için kullanacağı alanlar sunmaktadır.

Yaratıcı dramayı eğitimde, tiyatro ve toplumsal yaşamda tanıtmayı ve yaygınlaştırmayı amaç edinmiş Çağdaş Drama Derneği de kadınların kendi kimliklerini özerk bir biçimde inşa edebilecekleri kamusal alanlardan biri olarak gösterilebilir. Derneğin üyeleri ve eğitimcilerinin çoğunluğunun kadın olması da bu görüşü destekler nitelikte bir veridir. Bunda, yaratıcı dramanın belirlenen genel amaçlarında herhangi bir cinsiyet vurgusu bulunmaması ve bu amaçların bütün insanlar için ayırım gözetmeksizin gerçekleştirilmeye çalışılması da önemli rol oynamıştır. Yaratıcılığın, iletişim becerilerinin, demokratik tutumun, eleştirel ve bağımsız düşünmenin, dili kullanma becerilerinin ve sosyal duyarlılığın geliştirilmesi amaçları (Adıgüzel, 2016), kadınların kendilerine dönük uygulanan ayrımcılığı ortadan kaldırmaya dönük kullanabilecekleri araçlar olarak öne çıkmaktadır. Yaratıcı drama alanının kadınlara özgürleşmeleri için olanaklar sunduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın amacı; Çağdaş Drama Derneği tarafından sürdürülen yaratıcı drama çalışmalarının, derneğin kadın eğitimcilerinin kadınlık algılarına dönük etkilerini ve dernek tarafından yapılan etkinliklerin kadın sorunlarına eğilip eğilmediğini kadın eğitimcilerin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir.

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik⁶ (görüngübilimsel) desene gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik çalışma, birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlar (Creswell, 2013). Cropley'ye göre olgubilim (fenomenoloji) çalışmaları farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim (fenomenoloji) araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmeler yapılır. Görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim ve esneklik yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir. Araştırmacının görüşülen bireyle güven ve empatiye dayalı bir etkileşim ortamı oluşturabilmesi önemlidir. Böyle bir ortam içinde bireyler kendilerinin bile daha önce farkında olmadıkları ya da üzerinde fazla düşünmedikleri yaşantıları ve anlamları ortaya koyabilirler. Olgubilim (fenomenoloji) araştırmaları kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir. Ancak bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005)

Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilimsel (fenomenolojik) desene göre tasarlanmış olan çalışmada var olan durumun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak şu alt sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çağdaş Drama Derneği kadın eğitimcilerinin almış oldukları yaratıcı drama eğitiminin kadınlık algılarına etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunlarına yönelik duruşunu kadın eğitimciler nasıl değerlendirmektedirler?
3. Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunlarına yönelik yapması gerekenlere ilişkin kadın eğitimcilerin önerileri nelerdir?

Araştırma Grubu

Bu araştırmada, görüşme yapılmak için seçilen katılımcılar 2012-2013 yıllarında Çağdaş Drama Derneği'nde eğitimci olarak görev almış kadın eğitimciler arasından seçilmiştir. Çünkü, ele alınan fenomene ilişkin deneyim sahibi birden fazla kişiye ulaşılması ve onlarla görüşme yapılması gerekmektedir (Creswell, 2013). Eğitimci seçiminde, kadın olmak ve yaratıcı drama eğitmenliği deneyimi temel "kriter"ler olarak belirlenmiştir. Böylece, derneğin etkinliklerine başladığı tarihten, araştırmanın yapıldığı tarihe kadar var olan deneyimlerin farklı eğitimci kuşaklarının deneyimleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Fenomenoloji araştırmalarında, fenomene yönelik deneyime sahip bireylerin bulunması, "kriter" temelli örneklem yoluyla gerçekleştirilir (Creswell, 2013). Araştırma grubu oluşturulurken, kriter temelli örnekleme kullanılmış olup 23 kadını eğitmene ulaşılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Alanyazın taraması sonrasında araştırmacılar tarafından ortaya konulan sorularla yapılandırılmış bir form hazırlanmıştır. Hazırlanan formun geçerliliği için uzman görüşü alınmıştır.

⁶ Ulusal alanyazında, fenomenolojinin çevirisine ilişkin olgubilim, görüngübilim ve fenomenoloji gibi farklı karşılıkların var olduğu araştırmacılar tarafından gözetilmiş, "fenomenoloji" tercih edilmiştir. Ancak, atf yapılırken yöntembilim kaynaklarında çevirildiği biçimiyle alınmış, araştırmacıların tercihi parantez içinde belirtilmiştir.

Formlar uygulandıktan sonra üç farklı değerlendirici tarafından okunmuştur. Dönütler sonucunda, formda yer alan soruların araştırmada ele alınan fenomenle ilgili katılımcı deneyimlerini ortaya çıkartmakta yeterli olacağı sonucuna varılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda güncellenen formlar, kadın eğitimlere gönderilmiştir. Veri toplamak için ve verilerin araştırmada kullanımı için derneğin kadın öğretmenlerinden ve Çağdaş Drama Derneği'nden araştırma ile ilgili gerekli izinler resmi olarak alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt sorusunda kadın öğretmenlerden Çağdaş Drama Derneği'nde almış oldukları yaratıcı drama eğitiminin kadınlık algılarına etkilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Çalışmaya katılan 23 kadın öğretmenin 19'u Çağdaş Drama Derneği'nde almış oldukları yaratıcı drama eğitiminin kadın algılarına yönelik olumlu etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların olumlu olarak belirtmiş oldukları görüşler "kişisel gelişime yönelik katkı" ve "toplumsal cinsiyet ilişkin farkındalık" olarak iki başlık altında sınıflandırılabilir.

Toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalık başlığı altında değerlendirilen görüşlerden bazıları şu şekildedir:

(K8): Kız çocuğu annesi olarak kızımın sanat eğitimi olanaklarının hepsinden yararlanması noktasındaki çabam artmıştır. Yaratıcı drama yaşadığım bazı sorunların kadın olmaktan kaynaklı sorunlar olduğunu farketmemde yardımcıdır.

(K9): Kadının nasıl her ortamda düşünmeden ikinci plana atıldığını, oynanan rollerde "kadın duruşu"nun nasıl da zayıf olduğunu, insanların bunu ne kadar olağan gördüğünü öğretti.

(K18): Haklarını arama konusunda bir adım daha ilerledim diyebilirim. Her şeye sessiz kalmanın bir çözüm olmayacağını fark ettirdi. Bu eğitimleri almak beni daha güçlü ben yaparken, eğitimler için haftasonu ya da akşamların kullanılması, evli ve çalışan bir bayan olarak evde olmadığınız zamanın artmasına neden olduğu için daha fazla taviz vermek gibi bir durum yarattı. Bir yandan güçlü hissettirirken bir yandan da kadın ve görevleri, yapması gerekenler vb açılardan bakınca bir ikilemi yaşamanıza da neden olabiliyor.

(K19): Bazı canlandırmalarda klişeye düştüğünü gözlemliyorum. Söz gelimi evlilikle ilgili bir canlandırma yapıldığında kadının hep ezilen, aldatılan, yetersiz vb. olarak canlandırılması toplumsal kadın algımızın profili hakkında bilgi veriyor. Toplumsal cinsiyete olan bakış açımda olumlu değişikliğe yol açtı. Ayrıca dramının doğası gereği grup çalışmalarının kadın erkek farkı olmaksızın yapılması, grup katılımcılarının birbirlerini tamamlayıcı roller üstlenmeleri ve uyumlu çalışarak bir ürün üretmeleri ile ilgili yapıcı bir katkısı olduğunu söyleyebilirim.

Katılımcıların yanıtlarında; bireylerin yaşadıkları bazı sorunların yalnızca kadın olmalarından kaynaklandığını; kadının ikinci planda, zayıf, ezilen, aldatılan, yetersiz vb. olarak gösterilmesinin toplumda normal karşılandığını; kadın olarak haklarını araması gerektiğini fark ettikleri görülmektedir. Buna karşın K18'in evli ve çalışan bir kadın olarak ev işlerinin yalnızca kadına ait olduğu görüşünü koruduğu görülmektedir. Ayrıca "kadın" yerine "bayan" sözcüğünün kullanılması da toplumsal cinsiyetin bireylerde ne kadar derinlemesine etkisi olduğunu göstermektedir.

Katılımcılar tarafından paylaşılan yaratıcı drama eğitiminin aslında erkek ya da kadın olmanın da ötesinde “insan olmak” bilinci kazandırdığı görüşünün belki de kadın sorunun çözümündeki en güçlü argüman olabileceği düşünülebilir.

Katılımcıların yaratıcı drama eğitiminin kişisel gelişimlerine olan katkısı açısından vermiş oldukları yanıtlarından bazıları şu şekildedir:

(K3): *Kendimi daha çok sevdim, çünkü drama bana kalıpların içinde kalmamayı kendimi bulmayı öğretti yani doğallığı öğretti.*

(K4): *Kadınlık ya da erkeklik diye sınırlandırmadan kendimi tanımama, hedef koymama, sorunlarını çözme becerime, ihtiyaçlarımı anlamama olumlu katkısı oldu.*

(K13): *Ben gerçek anlamda özgür olmayı, hayata farklı bakış açıları ile bakmayı öğrendim. Bir kadın olarak dramanın derdini dert edinmek, kadınlık algıma, özgür olma ve bağımsız olma konusunda destekledi.*

(K17): *Bir kadın olarak toplumsal olayları tartışmak ve fikir üretmek, fikirlerin önemsenmesi kendimi değerli hissettiriyor.*

(K18): *Daha içine kapanık bir yapıya sahiptim. Kendime güven duymamı sağladı. Bir topluluk karşısında eskiye oranla daha rahatım. Güçlü hissettiriyor ve yapabilirim duygusunu uyandırıyor.*

(K20): *Aldığım Drama eğitimi ile; sosyal yaşamda kendimi daha rahat ifade ederken kendi kişilik özelliklerimle ilgili farkındalıklar kazandığımı söyleyebilirim.*

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama eğitimi öncesinde katılımcıların kendilerini ifade etme, özgür hissetme, görüşlerinin önemsenmesi, sorun çözebilme, toplumsal olaylarda etkin rol alabilme konularında sıkıntı yaşamış oldukları görülmektedir. Her insan özgür olarak dünyaya gelir ve bu özgürlüğü toplumun dayatmalarına bağlı olarak algılarımızla kendimiz oluştururuz. Yaratıcı drama eğitiminin kazandırmış olduğu bu özgürlük katılımcıların toplumun ürettiği kadın algısından sıyrılmalarına ve kendilerini keşfetmelerine olanak sağlamaktadır.

Araştırmanın ikinci sorusuna ilişkin bulgular ve yorumlar şu şekildedir:

Araştırmanın ikinci sorusunda katılımcılardan Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunun ilişkin duruşunu değerlendirmeleri istenmiştir. Bu değerlendirme sonucunda görüşlerin; etkili, kısmen etkili ve etkisi olmak üzere üç başlık altında sınıflandırılabilirdiği görülmektedir.

Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunlarında etkili olduğunu düşünen kadın eğitimcilerin görüşleri şu şekildedir:

K (18): *Bu eğitime inanan bayanlar bu eğitimi de güvendikleri bir kurumdan almayı tercih ediyorlar. Kadına ve eğitime değer veren demokratik bir kitle örgütü. Yillardır ev hanımlarıyla yaptıkları çalışmada bunu kanıtıyor. Maddi durumu iyi olmayan ve olumsuz çevre koşullarına sahip yerleşim yerlerinden gelen bayanların kendileri için bu çalışmaya katılması ve onlara kucak açılması son derece önemli...*

K (20): *Çağdaş Drama Derneği liderlerinin kadın hakları ve kadınlık algısı ile ilgili kadınlarla yapmış olduğu atölye çalışmalarının çok etkili olduğunu düşünüyorum. Özellikle belirli bölgelerde yaşayan (Keçiören..vb.), eğitimsiz ve sosyal yaşamda fazla yer almayan kadınların bu eğitimlerden yararlandırılması çalışmaların*

etkisini daha çok artırmaktadır.

K (22): Ev kadınlarına yönelik uzun süredir gönüllü olarak yürüttüğü çalışma ile kadının toplumda var olması ve gelişmesi için destekleyici bir tutum sergilediğini düşünüyorum.

Kadın eğitimciler, gerçekleştirilen “Ev Kadınları Projesi”, sosyal yaşamda yer bulamayan kadınlara yönelik atölye çalışmaları ve maddi durumu yeterli olmayan kadınlara sağlanan olanaklar açısından kadın sorununa yönelik olarak Çağdaş Drama Derneği etkili olarak değerlendirmektedirler. Bu bulguya rağmen Çağdaş Drama Derneği’nin kadın sorunları açısından kısmen etkili olduğunu ifade eden kadın eğitimcilerin paylaşımlarında da aynı örneklere rastlanmaktadır. Görüşlerden bazıları şu şekildedir:

K (2): Çağdaş Drama Derneği’nin yaptığı çalışmalar (liderlik/eğitmenlik eğitimi, birim etkinlikleri, sosyal sorumluluk projeleri, vd.) yukarıda sözü edilen durumlara dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. Benim bildiğim kadarıyla gerçekleştirilen çalışmalarda bu konularla ilgili doğrudan etkinlikler yok. Birim etkinlikleri içinde nispeten daha çok yer veriliyor ancak bunun da toplumsal düzeyde anlamlı bir ivme yarattığını düşünmüyorum. Henüz kendi sınırları içindeki çabalar olduğum kanısındayım.

K (3): Demokratik bir kitle örgütüne özgü doğru bir duruş sergilediğini düşünüyorum. Ancak daha fazlasını yapması gerektiği kanaatindeyim.

K (17): Derneğin bu kadar fazla kadın üyesi olmasına rağmen bir demokratik kitle örgütü olarak duruşunun dışarıdan net olarak hissedilmediğini düşünüyorum.

Çağdaş Drama Derneği’nin kadın sorununa yönelik çalışmalarını kısmen etkili olarak değerlendiren kadın eğitimciler de “Ev Kadınları Projesi”ni örnek göstermişler ancak bu uygulamanın yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Kadın eğitimciler derneğin kadın sorunlarına yönelik duruşunun net bir biçimde hissedilmediğini ve demokratik kitle örgütü olarak daha fazlasını yapması gerektiğini ifade etmektedirler. Çağdaş Drama Derneği’nin kadın çalışmalarında etkili olmadığını düşünen kadın eğitimcilerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

K (1): Ben nötr durduğunu, herhangi bir öznel duruşu olmadığını düşünüyorum. Benim gözlediğim özel bir tarzı yok. Yani, “etkisiz” denilebilir.

K (8): Kesin bir politikası olduğunu düşünmüyorum.

K (10): Derneğimizin bir kitle örgütü olarak kadın sorunlarına direkt bir bakışı olduğunu sanmıyorum.

Kadın eğitimciler, derneğin doğrudan kadın sorunlarına yönelik öznel bir duruşu olmadığı, bu alana yönelik bir politika üretmediğini ve demokratik bir kitle örgütü olarak etkili olmadığını söylemektedirler. Kadın eğitimciler Çağdaş Drama Derneği’nin öncelikli amacının Yaratıcı Drama’yı tanıtmak ve yaygınlaştırmak olduğunu, bunun yanı sıra demokratik bir kitle örgütü olarak toplumsal sorunlara yaratıcı drama ile çözümler bulmak olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumda demokratik bir kitle örgütü olarak kadın sorunlarında ne düzeyde nasıl bir yol alınması gerektiğine ilişkin soru işaretlerinin bulunduğu görülmektedir.

Kadın eğitimcilerinde Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorunlarına yönelik yapması gerekenlere ilişkin önerileri incelendiğinde gönüllü çalışmalar yapma, projeler uygulama, bilimsel toplantılar düzenleme, birim çalışmaları organize etme, diğer demokratik kitle örgütleri ile ortak hareket etme ve dernek tüzüğünde değişiklik yapılması önerileri ile karşılaşmaktadır. Kadın eğitimcilerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

K (1): Derneğin kadın konularında gönüllü çalışmalarının artması mümkün olabilir.

K (1): Kadın temasının her yıl sürekli olarak işlendiği bir sempozyum ya da bir-iki günlük kongre düzenlemelerini hayata geçirebilir. (Her yıl aynı tarihlerde uygulanacak şekilde, bilinir ve beklenir olması sağlanabilir)

K (2): Sosyal sorumluluk projesi olan “Ev Kadınları ile Yaratıcı Drama” grubu gibi başka gruplar oluşturularak çalışmalar yapılabilir. Örneğin “çalışan kadınlar”, “anne adayları” gibi...

K (4): Bence daha çok erkeklerle çalışmak gerekir, kadın sorunu değil, sorun kadın değil, erkek bakış açısı sorunu diyorum. Ebeveynler, ebeveyn olacak olanlar, bireyler başta olmak üzere, kanun yapıcıları hedef alan sosyal projelere yer verilebiliriz.

K (7): Kadın sığınma evlerinde gönüllü çalışmalar dile getirildi. Bu çalışmanın hayata geçirilmesi ve uzun soluklu bir çalışmaya dönüştürülmesi anlamlı olabilir.

K (8): Tüzüğünde yer vermeli. Kadın konulu bir iç tüzük hazırlamalı.

K (11): Derneğin özellikle kız çocuklarının eğitimi konularında projeler oluşturması veya proje ortağı olması düşünülebilir.

K (13): Kadın Biriminin genel merkezde ve tüm şubelerde kurulması ve sosyal sorumluluk projeleri yapması sağlanabilir.

Katılımcıların önerileri arasında kadın sorunlarının alt basamaklarına yönelik önerilere yer verildiği görülmektedir. Kadın sorununun çözümü için kız çocuklarının eğitim hakkından yararlanabilmelerine yönelik proje önerileri, kadın sorununun erkek bakış açısından kaynaklanması nedeniyle erkeklere yönelik çalışmalar yapılmasını önermeleri dikkat çekici ayrıntılardır. Kadın konulu iç tüzük hazırlanması önerisi ise üzerine tartışılması gereken bir öneri olarak sunulmaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Yaratıcı drama alanında yapılan çalışmaların bir çoğu yaratıcı drama eğitiminin kişisel gelişime olan olumlu etkisinden bahsetmişlerdir ancak doğrudan kadın sorunu ya da kadına yönelik çalışmaların sayısı yurt içinde çok az sayıdadır (Güney & Karaboğa, 2006; San, 2009; Altınova, 2009; Kartal, 2011). Çağdaş Drama Derneği'nin vermiş olduğu yaratıcı drama eğitiminin ve demokratik bir kitle örgütü olarak çalışmalarının kadın eğitimcilerinin bakış açılarıyla değerlendirildiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Yaratıcı drama eğitimi, kadınlık algısına toplumsal cinsiyet ilişkin farkındalık kazandırmakta ve bu farkındalığa bağlı olarak kadınların kişisel gelişimini desteklemektedir.

Demokratik kitle örgütü olarak Çağdaş Drama Derneği'nin kadınlara yönelik çalışmalarının kadın sorununa yönelik duruşu açısından bazı kadın eğitimciler tarafından etkili olarak değerlendirilirken bazı kadın eğitimciler için kısmen yeter ya da yetersiz olarak değerlendirilmektedir.

Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorununa yönelik olarak; kadın sorununa yönelik çalışmaları içerecek iç tüzük değişikliğine gitmesi, kız çocuklarının eğitimine yönelik çalışmalar yapması, kadın sorunu ile doğrudan ilgili diğer örgütlerle işbirliği içinde projeler organize edilmesi, kadın sorununun çözümünde önemli etken olarak erkeklere drama eğitiminin verilmesi önerilmektedir.

Bu araştırma sonucunda Çağdaş Drama Derneği'nin kadın sorununa yönelik olarak;

- Kadın sorununa ilişkin izlenecek olan politikanın netleştirilmesi ve gerekirse tüzük değişikliğine gidilmesi,
- Kadın sorunu ile ilgili doğrudan ilişkili derneklerle projelerin hayata geçirilmesi,
- Kadın sorununa yönelik bilimsel çalışmalar organize edilmesi,
- Kadın eğitimcilerin yanı sıra dernek genelinde görüş ve önerilerin toplanarak raporlaştırılması,
- Toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalık kazandırması açısından emekli/kahvede zaman geçiren erkeklere yönelik ücretsiz yaratıcı drama temelli farkındalık eğitimlerinin verilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, (2016). *Eğitimde yaratıcı drama* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altınova, H.H. (2009). *Yaratıcı drama yönteminin kadınların özsaygı düzeyine ve toplumsal cinsiyet bilincine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ataş, S. (2006). Farklı alt-kültür gruplarında kadın emeğinin konumuna yönelik karşılaştırmalı bir araştırma-Suluova örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Baki, E. S. (2015). *Kadınlık algısı üzerine görsel çözümler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. Ed. Bütün, M. ve Demir, S. B.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye'de kadının çalışma yaşamından dışlanması, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31, 25-47.
- Çelik, Ş. (2012). To fight for women's rights from a glocal perspective. *Akademik Araştırmalar Dergisi*. 54, 69-82.
- Dökmen, Y. Z. (2010). *Toplumsal cinsiyet/sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Taylor, S.E, Peplau, L.A., Sears, D. O. (2007). *Sosyal psikoloji*. Ankara: İmge Yayınları.
- Ersöz, A. G. (2015). Özel alan / kamusal alan dikotomisi: kadınlığın "doğası" ve kamusal alandan dışlanmışlığı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi / Journal of So-ciological Research*, 18 (1), 80-102.
- Foley, S., Hang-Yue, N. & Loi, (2004). Rantecedents and consequences of perceived gender discrimination: a social identity perspective. *Asia Pacific Journal of Management*, October 2004.
- Gutek, B.A., Cohen, A.G., Tsui, A. (1996). Reactions to perceives discrimination, *Human Relations*, 49 (6), 791-814.
- Güney, Karaboğa, B. (2006). *Kadın oyuncularla "kadınlık durumu" üzerine yaratıcı drama*. Yayınlanmamış dernek projesi. Ankara: T. C. MEB Özel Doğaç.
- Güzel, B. (2015). Lysistrata: kadının antik Yunan toplumundaki yeri. *Turkish Studies*. 10(10). 505-522.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar* (10.Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.

- Kartal, T. (2011). *Ev kadınlarının kendilerini ifade etmelerinde yaratıcı dramanın kullanımı*. Yayınlanmamış dernek projesi. Ankara: T. C. MEB zel Doğaç.
- Mitnick, D. H. (2006). *The impact of working women on work/life balance perspectives*. Master of Science in Organizational Dynamics These, University of Pennsylvania. http://repository.upenn.edu/od_theses_msod/
- Ngo, H. Y., Tang, C. S., & Au, W. W. (2002). Behavioral responses to employment discrimination: A study of Hong Kong workers. *International Journal of Human Resource Management*, 13, 1206-1023.
- Onay, M. (2009). Algılanan cinsiyet ayrımcılığının sonuçları ve konuyla ilgili ampirik bir araştırma, *Ege Academic Review*. 9(4), 1101-1125.
- San, C. (2009). Toplumsal değişim ile yaratıcı drama ilişkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4(8).
- Uşen, ř., Delen, M. (2011). Eğitimi kadınların çalışma hayatına ilişkin tercihleri İstanbul rneđi, *Kamu İř*, 11 (4).
- Yıldırım, A., şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

